

УДК 339.13:637.1

ВЛАСЕНКО Ірина,

*д. мед. н., професор, завідувач кафедри товарознавства,
експертизи та торговельного підприємництва
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

ВЛАСЕНКО Володимир,

*д. б. н., професор кафедри туризму та готельно-ресторанної
справи Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

РИНОК МОЛОЧНОЇ СИРОВИНИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проаналізовано сучасний стан виробництва молока в Україні, зокрема у Вінницькій області, за категоріями господарств. Розглянуто стан забезпечення населення молоком і молочними продуктами. Висвітлено основні проблеми галузі та окреслено перспективи їх подолання в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: виробництво молока, молокопереробні підприємства, споживання молока.

Власенко И., Власенко В. Рынок молочного сырья Винницкой области. Проанализировано современное состояние производства молока в Украине, в частности в Винницкой области, по категориям хозяйств. Рассмотрено состояние обеспечения населения молоком и молочными продуктами. Освещены основные проблемы отрасли и обозначены перспективы их преодоления в современных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: производство молока, молокоперерабатывающие предприятия, потребление молока.

Постановка проблеми. Молоко та молочні продукти традиційно посідають вагоме місце в раціоні харчування населення України. Вони є джерелом білків, жирів, вуглеводів, речовин небілкового походження, стеринів, вітамінів, ферментів, гормонів, мікроелементів, неорганічних солей, імунних тіл і входять до рецептури багатьох страв і кулінарних виробів. Необхідною умовою повноцінного забезпечення населення молоком і продуктами з нього є успішний розвиток молочного ринку. Це залежить від багатьох факторів, таких як: якість

молока-сировини, дотримання належних умов виробництва, ефективного функціонування ринкової інфраструктури, забезпеченості населення грошовими коштами. Для України стабільність функціонування молочної галузі вкрай важлива.

Щорічне скорочення показників стану виробництва молока-сировини характерне навіть для Вінниччини, яка є лідером цієї галузі в державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку молочної промисловості України, оцінка стану виробництва та споживання молока й молочних продуктів, перспективи розвитку галузі цікавлять багатьох учених.

Велику увагу дослідженню цих питань у своїх працях приділили вітчизняні науковці й практики, зокрема М. Павличенко [1], В. Бондаренко [2], М. Соколов [3], А. Регмі [4], О. Карпій, Н. Хтей, М. Шуль [5] та ін.

Ситуація на ринку молочної галузі змінюється швидкими темпами. На динаміку впливає структура виробництва молока, купівельна спроможність населення, відкриття чи втрата ринків збуту продукції тощо. Складність і багатогранність питань, пов'язаних із вирішенням відповідних проблем, зумовлює потребу подальших досліджень.

Мета статті – дослідження стану виробництва та споживання молока в Україні, зокрема у Вінницькій області, виявлення його особливостей і проблем на сучасному етапі та визначення основних завдань на перспективу.

Матеріали та методи. Застосовано загальнонаукові методи пізнання економічних процесів: аналіз, синтез, абстракція, дедукція. Для вивчення та всебічного аналізу об'єкта дослідження – монографічний, а також спеціальні методи дослідження – абстрактно-логічний, балансовий, статистичний і розрахунково-конструктивний.

Інформаційна база дослідження – чинні законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, офіційні дані Державної служби статистики України.

Результати дослідження. Забезпеченість населення достатньою кількістю доступних, якісних і безпечних продуктів харчування є одним із основних завдань держави.

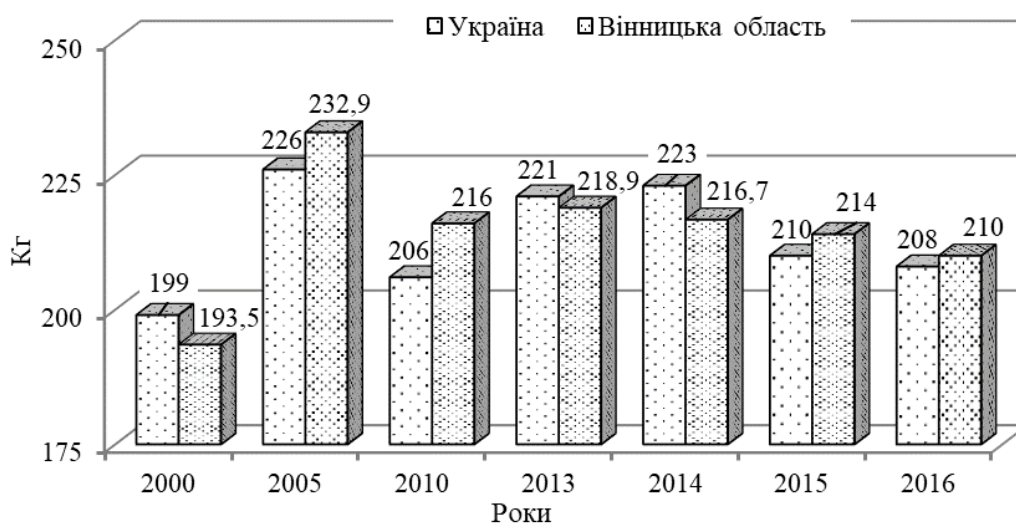
За показником глобального індексу продовольчої безпеки, наша держава у 2015 р. посіла 59-е місце із 109 країн. Розрахунок цього індексу здійснюється за допомогою дослідного підрозділу *The Economist Economist Intelligence Unit*, а також за участю компанії *DuPont*, де розглядаються ключові фактори продовольчої безпеки, що тісно взаємопов'язані з певними економічними показниками, такими як економічна, фізична доступність продовольства, якість і безпечність.

Згідно з даними, Україна посіла 54-е місце за рівнем економічної доступності продовольства, 71-е – фізичної доступності та 48-е – за показниками якості та безпечності харчових продуктів [6].

Протягом 1986–1989 рр. споживання базових продуктів харчування практично досягло раціональних норм, %: яєць – до 99, риби – 96, молока – 98, олії – 92, м'яса – 87, овочів – 80. У 1990-х роках відбулося стрімке падіння рівня життя в цілому й відповідно зменшилися обсяги споживання деяких продуктів, %: риби – на 18, молока та м'яса – 39, овочів – 52, фруктів – 24, яєць – 52, олії – 63. Після 2000 р. раціональні норми споживання яєць, овочів, олії, цукру навіть були перевищені [6]. Проте таке зростання не поліпшило ситуацію, оскільки рівень споживання м'яса, риби, молока, фруктів залишалися надто низькими.

В Україні споживання молока на сьогодні не досягає раціональної норми. Для підтримання здоров'я на належному рівні потрібно споживати приблизно 380 кг молока й молочних продуктів на рік (мінімальна норма – 341 кг), зокрема свіжого молока – 120 кг [7]. Водночас у багатьох країнах світу цей рівень становить майже 400 кг (Франція, Фінляндія, Польща) [8].

За даними статистики [9], споживання молока та молокопродуктів у Вінницькій області навіть не наближується до раціональних показників, а останніми роками ще зменшилось. Аналізуючи дані, можна стверджувати, що цей показник як у Вінницькій області, так в Україні в цілому, в перерахунку на молоко на одну особу кардинально не змінився (рисунок).

Споживання молокопродуктів у Вінницькій області та в Україні

Побудовано авторами за [9].

Вінницька область завжди була одним із лідерів з виробництва молока, а останні 10 років за показниками цієї галузі посідає перше місце по Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво молока в Україні, тис. т *

Область	2000	2005	2010	2014	2015	2016
Вінницька	654.9	849.0	836.1	852.0	838.4	853.6
Житомирська	656.3	731.9	578.3	589.7	578.4	566.6
Київська	679.5	692.8	451.1	467.0	446.3	438.0
Львівська	1032.0	930.4	656.2	601.0	571.2	543.2
Хмельницька	656.6	722.5	608.1	602.3	581.4	589.6
Полтавська	588.7	754.1	701.4	814.1	794.5	796.5
Чернігівська	601.1	633.6	581.1	572.2	552.6	549.5

* До уваги взято області з найвищими показниками обсягів виробництва по Україні.

Розраховано авторами за [9].

Лева частка (майже 80 %) всього виробництва молока належить господарствам населення. Ця тенденція стосується як всієї України, так і Вінницької області зокрема (табл. 2).

Таблиця 2

Виробництво молока в Україні за категоріями господарств, тис. т

Господарства	2000	2005	2010	2014	2015	2016
Усіх категорій	12 658 (5.2)	13 714 (6.2)	11 249 (7.4)	11 133 (7.7)	10 615 (7.9)	10 382 (8.2)
С/г підприємства, зокрема:	3669 (5.6)	2582 (5.9)	2217 (6.3)	2648 (6.7)	2669 (7.2)	2706 (7.2)
фермерські	68 (7.7)	96 (8.5)	112 (7.2)	167 (8.2)	177 (8.3)	184 (8.6)
господарства населення	8989 (5.0)	11 132 (6.3)	9032 (7.7)	8485 (7.9)	7946 (8.1)	7676 (8.6)

Розраховано авторами за [9] (в дужках – частка Вінницької області, %).

За твердженнями виробників, основною проблемою галузі є занадто низька вартість сировини. Коли Україна підписувала угоду про Асоціацію з ЄС, головним питанням до українського сільського господарства була потреба запровадження механізму одержання молока майже в повній стерильності. Проте витрати на забезпечення таких вимог є занадто високими й малоокупними. Реально на це спроможні лише великі підприємства: фактично йдеться про створення високопродуктивних молочних ферм із високим рівнем спеціалізації та технічного оснащення. Розв'язанням цієї проблеми може бути формування об'єднань приватних сільгоспвиробників молочної продукції, в яких утримувалося б не менше ніж 105–110 голів дійного стада. Вирішення цього завдання потребує зміни структури виробництва молока та молокопродукції з підвищенням у ній частки сільськогосподарських підприємств.

Пріоритетним напрямом роботи з постачальниками молока має бути підвищення якості молока шляхом тісного співробітництва з крупнотоварними виробниками та збільшення обсягів закупівель від великих господарств [10].

Згідно з прогнозами ОЕСР та ФАО щодо основних тенденцій розвитку світового молочного ринку, очікується, що торгівля молочною продукцією розвиватиметься швидше, ніж її виробництво [11]. Так, щорічно зростає кількість молока, яке приймається за гатунком "екстра" та "вищий": у 2016 р. цей показник сягнув 51.3 %, зокрема виробництво молока "екстра" зросло з 10.3 до 14.6 % [12].

Останнім часом у світі стає помітною тенденція щодо об'єднання дрібних виробників у великі господарства в сільській місцевості [13]. Подальший розвиток цієї ситуації приведе в перспективі до створення великотоварних ферм, молочних підприємств і розвитку належної інфраструктури на селі. Таким об'єднанням стане легше залучати інвестиції із суспільного сектора та ефективно розвивати виробництво [14].

Окрім окреслених питань, важливо також вирішити такі проблеми:

- потреба переоснащення молокозаводів новим обладнанням, що відповідає сучасному технологічному рівню;
- розвиток ринкової інфраструктури;
- недостатність сировинних ресурсів;
- підвищення якості продукції та її відповідність стандартам Європейського Союзу тощо.

Отже, важливим етапом розвитку молочної галузі є розробка програми отримання екологічно чистої сировини для виробництва молочних продуктів дієтичного, дитячого та функціонального харчування; системи контролю якості та безпеки продукції на всіх етапах технологічного процесу; удосконалення системи стандартизації та сертифікації, гармонізація до європейських вимог; контроль відповідності та якості обладнання, суворе дотримання санітарно-гігієнічного режиму виробництва.

Задля розширення ринків збуту треба здійснити певні дії, основними з яких варто вважати розширення збутової мережі, створення екологічно чистої продукції, запровадження маркетингових послуг. Без розв'язання цих проблем перспективи розвитку галузі, ймовірно, будуть несприятливими.

Аналіз показує, що ціни на молоко та молочні продукти невпинно зростають. Зазвичай вони коливаються через сезонність виробництва. Проте останнім часом на ціни все більше впливають такі чинники, як підвищення цін на кормові культури (понад 70 % у структурі витрат) і паливно-мастильні матеріали [2]. На вітчизняному ринку молока та молокопродуктів коливання цін у різних регіонах суттєво відрізнялося [15]. Ситуацію у Вінницькій області представлено в *табл. 3*.

На молоко й молочні продукти середньостатистичний українець витрачає майже 17 % бюджету на харчування. Водночас потреби

споживачів у молочній продукції забезпечуються на рівні 71 % фізіологічної норми [16].

Таблиця 3

Показник цін на молоко у Вінницькій області

Показник	2000	2005	2010	2014	2015	2016
Індекси цін реалізації молока с/г підприємствами, % до попереднього року	151.4	131.3	151.4	106.9	117.2	124.7
Середні ціни реалізації молока с/г підприємствами, грн/т	526.5	1113.7	2946.4	3669.0	4299.6	5361.0

Розраховано авторами за [9].

Як стверджує аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ПРООН, українська молочна продукція та сировина є конкурентоспроможними порівняно з продукцією іноземних виробників, ураховуючи ціну [17]. Виробникам бракує сировини, що спричиняє стрімке підвищення попиту на продукцію, але дає надію на збереження позицій на ринку та завоювання нових ринків збуту [11].

Сучасна ситуація щодо якості молока-сировини ускладнюється її дефіцитом. У таких умовах молокопереробні підприємства приймають сировину будь-якої якості. У зв'язку з цим вітчизняна молочна продукція часто не відповідає вимогам, особливо за мікробіологічними та показниками безпеки (неприпустимо високий вміст антибіотиків, пестицидів, рослинних замінників та інших компонентів). Ситуація може значно поліпшитися за умов об'єднання дрібних ферм у великотоварні спеціалізовані господарства. Це уможливить знизити собівартість продукції, покращити контроль за її якістю та безпечністю. Водночас варто розвивати й сімейні ферми та підтримувати приватні господарства населення.

Молокопереробні підприємства є одними з головних суб'єктів ринку молока та молокопродуктів. На початку 1990-х років кількість таких підприємств становила понад 600. Вони об'єднувалися за територіальним принципом. На сьогодні їх стало менше, змінився і принцип розподілу ринку за торговими марками. Наразі одними з найпопулярніших в Україні є: "Яготинське" (Яготинський маслозавод Київської обл.), "Простоквашино" ТМ "Данон" (Кременчуцький і Херсонський молокозаводи), "Молокія" (Тернопільський молокозавод), "Галичина" (Радехівський молокозавод Львівської обл.), "Слов'яночка" ТМ "Вімм-Білл-Данн" (Київське і Харківське молокопереробні підприємства), "Добряна" (Сумський молокозавод) та ін.

Ринок молока та молочної продукції є досить насиченим в Україні. Він характеризується великою кількістю виробників, які конкурують між собою не лише за попит з боку споживача, а й за ліпші умови забезпечення сировиною.

Щодо експортного потенціалу молочної продукції, то Україна не входить до переліку країн-лідерів по жодному з видів молочної продукції. Одна з найвищих позицій нашої країни – 15-е місце за експортом сирів (11 тис. т у 2015 р. й 0.4 % світового ринку) та 24-е місце за рівнем експорту сухого незбираного молока (2 тис. т у 2015 р. й 0.1 % світового ринку). Для поліпшення ситуації на зовнішніх ринках треба здійснювати державну політику щодо підтримки молочної галузі України.

У зв'язку з агресивними діями РФ Україна припинила експорт власної продукції до країни-агресора й зосередила практично весь експорт на країнах Близького Сходу, Євросоюзу та Китаю.

Загалом, одним із факторів забезпечення розвитку ринку є загальноекономічне зростання країни, яке б супроводжувалося підвищенням рівня інвестиційної активності, платоспроможності населення, доступом до новітніх технологій тощо.

Висновки. Потреба формування ефективного молокопродуктового підкомплексу в Україні, зокрема у Вінницькій області, набуває особливого значення, оскільки кількість і якість молочної сировини не відповідає вимогам ринку. Головними причинами цього є дрібнотоварність виробництва молока, концентрація його переважно в приватних господарствах населення.

Для подальшого розвитку ринку молока й конкурентоспроможної молокопродукції треба здійснити низку заходів, які включатимуть підтримку виробництва екологічно чистої молочної сировини та системи контролю й управління якістю протягом усього процесу переробки; стандартизацію та сертифікацію молокопродукції з адаптацією до світових вимог; забезпечення оптимального співвідношення приватних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, великотоварних господарств тощо. Унаслідок цього можливе зниження собівартості продукції та зростання цін реалізації. З подоланням цих проблем вітчизняна продукція має всі шанси вийти на міжнародний ринок і завоювати лідируючі позиції на ньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Павличенко М. Г.* Ринок молока в Україні та перспективи для різних категорій господарств. Молочна пром-сть. 2015. № 5. С. 18—20.
2. *Бондаренко В. М.* Розвиток ефективного виробництва молока та його промислової переробки в Україні. Економіка АПК. 2015. № 5. С. 61—64.
3. *Соколов М. Ю.* Держпідтримка-2017: у вільне плавання, або Як не вмерти на шляху до світлого майбутнього. URL : <http://www.milkua.info/uk/post/derzpidtrimka-2017-u-vilne-plavanna-abo-ak-ne-vmerti-na-slahu-do-svitlogo-majbutnogo>.
4. *Регмі А., Мелхар М.* Світове сільське господарство та торгівля. URL : <http://www.ukragroportal.com/propoz/tem.html?PropozRubID=10&Year=&NumID=&obl=&ItemID=102&Page=160>.

5. Карній О. П., Хтей Н. І., Шуль М. Б. Характеристика ринку молочної продукції України. URL : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/28952/1/060_101_102.pdf.
6. Глобальний індекс продовольчої безпеки. URL : <http://foodsecurityindex.eiu.com/Country/Details#Ukraine>.
7. Про затвердження норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18.11.1999 № 272. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0834-99>.
8. Споживання продуктів харчування на душу населення по країнах світу. URL : <http://www.helgilibrary.com/indicators/index>.
9. Державний комітет статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Особливості ринку молока в Україні. Виготовлення і споживання. URL : <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/osobennosti-rynka-moloka-v-ukraine-proizvodstvo-i-potreblenie.html>.
11. Вісник молочників – 2016. URL : <http://www.ukrmolprom.kiev.ua/ua/analitika/shchomisyachna-analitika/category/2016>.
12. Аналіз ринку молочної продукції України. URL : <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/analiz-rynka-molochnoy-produktsii-ukrainyi-2015-2016.html>.
13. Кількість сільськогосподарських тварин у 2017 році. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/sg/ph/ph_u/ph2017_u.html.
14. Пономаренко А. С. Молочна галузь України: проблеми та перспективи розвитку. Young Scientist. № 12 (27). Part 3. December. 2015. P. 169—175.
15. Ринок молока. Інформаційно-аналітичний бюлетень № 248-04-17. URL : <http://www.infagro.com.ua/>.
16. Виробництво основних видів продукції тваринництва у 2017 р. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/sg/vpt/vpt_u/vpt2017_u.html.
17. Food security indicators. URL : <http://www.fao.org/economic/ess/ess-fs/ess-fadata/en/#.Vlui9UfNnYw>.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2018.

Vlasenko I., Vlasenko V. The market of dairy raw materials of Vinnytsia region.

Background. Milk and dairy products traditionally occupy a significant place in the diet of the population of Ukraine. A prerequisite for the full supply of milk and dairy products to the population is the successful development of the dairy market. In turn, it depends on many factors, such as the quality of milk-raw materials, the adherence to the necessary conditions of production, the effective functioning of market infrastructure and the provision of the population with cash. Unfortunately, indicators of milk production are decreasing annually, which is characteristic even for Vinnytsya, which is the leader of this industry in the state. The importance of raising the problems of the dairy industry in Ukraine, assessing the state of production and consumption of milk and dairy products, prospects for the industry are topical issues.

The aim of the work is to study the state of milk production and consumption in Ukraine and in particular in the Vinnytsia region in order to identify its features and problems at the present stage and identify the main tasks for the future.

Material and methods. General scientific methods of knowledge of economic processes were applied: analysis, synthesis, abstraction, deduction, monographic, as well as special methods of research – abstract-logical, statistical and calculation-constructive, and balance one.

Results. On the basis of the analysis, comparison and generalization of the data of the State Statistics Service of Ukraine, a number of trends in the milk and dairy products market were revealed. The state of Ukraine's food security is shown on the scale of the global index. The analysis of milk production by categories of farms indicates a large share of households and small farms. The rates of growth of prices for milk and dairy products in recent years have been analyzed. The emphasis is on the need to address the main problems of the industry.

Conclusion. The quantity and quality of dairy raw materials produced today in Ukraine and in the Vinnytsia region do not meet the requirements of the market. The main reasons for this are the small-scale production of milk, its concentration mainly in households.

The main risks of the development of the dairy industry of Ukraine in modern conditions are related to insufficient quality of products.

For the successful development of the dairy market for milk and dairy products, it is necessary to take certain measures: to obtain ecologically pure raw milk materials, implementation of the system of control and quality and safety management of milk during the whole production and processing stage, standardization and certification of milk products and adaptation to world requirements related to milk production, raw materials, equipment, etc.

Keywords: milk and dairy products, milk production, milk processing enterprises, milk consumption.

REFERENCES

1. *Pavlychenko M. G.* Rynok moloka v Ukrai'ni ta perspektyvy dlja riznyh kategorij gospodarstv. *Molochna prom-st'*. 2015. № 5. S. 18—20.
2. *Bondarenko V. M.* Rozvytok efektyvnogo vyrobnyctva moloka ta jogo promyslovoi' pererobky v Ukrai'ni. *Ekonomika APK*. 2015. № 5. С. 61—64.
3. *Sokolov M. Ju.* Derzhpidtrymka-2017: u vil'ne plavannja, abo Jak ne vmerty na shljahu do svitlogo majbutn'ogo. URL : <http://www.milkua.info/uk/post/derzpidtrimka-2017-u-vilne-plavanna-abo-ak-ne-vmerti-na-slahu-do-svitlogo-majbutnogo>.
4. *Regmi A., Melhar M.* Svitove sil's'ke gospodarstvo ta torgivlja. URL : <http://www.ukragroportal.com/propoz/tem.html?PropozRubID=10&Year=&NumID=&obl=&ItemID=102&Page=160>.
5. *Karpij O. P., Htej N. I., Shul' M. B.* Harakterystyka rynku molochnoi' produkcii' Ukrai'ny. URL : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/28952/1/060_101_102.pdf.
6. *Global'nyj indeks prodovol'choi' bezpeky.* URL : <http://foodsecurityindex.eiu.com/Country/Details#Ukraine>.
7. *Pro zatverdzhennja norm fiziologichnyh potreb naseleennja Ukrai'ny v osnovnyh harchovyh rehovynah ta energii.* Nakaz Ministerstva ohorony zdorov'ja Ukrai'ny vid 18.11.1999 № 272. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0834-99>.
8. *Spozhyvannja produktiv harchuvannja na dushu naseleennja po kraj'nah svitu.* URL : <http://www.helgilibrary.com/indicators/index>.
9. *Derzhavnyj komitet statystyky Ukrai'ny.* URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. *Osoblyvosti rynku moloka v Ukrai'ni. Vygotovlennja i spozhyvannja.* URL : <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/osobennosti-rynka-moloka-v-ukraine-proizvodstvo-i-potreblenie.html>.

11. *Visnyk molochnykiv* – 2016. URL : <http://www.ukrmolprom.kiev.ua/ua/analitika/shchomisyachna-analitika/category/2016>.
12. *Analiz rynku molochnoi' produkci' Ukrainy*. URL : <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/analiz-ryinka-molochnoy-produktsii-ukrainyi-2015-2016.html>.
13. *Kil'kist' sil's'kogospodars'kyh tvaryn u 2017 roci*. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/sg/ph/ph_u/ph2017_u.html.
14. *Ponomarenko A. S. Molochna galuz' Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku*. Young Scientist. № 12 (27). Part 3. December. 2015. R. 169—175.
15. *Rynok moloka*. Informacijno-analitychnyj bjuletен' № 248-04-17. URL : <http://www.infagro.com.ua/>.
16. *Vyrobnyctvo osnovnyh vydiv produkci' tvarynnyctva u 2017 r.* URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/sg/vpt/vpt_u/vpt2017_u.html.
17. *Food security indicators*. URL : <http://www.fao.org/economic/ess/ess-fs/ess-fadata/en/#.Vlui9UfNNYw>.

УДК 338.46:640.43

П'ЯТНИЦЬКА Галина,

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту

Київського національного торговельно-економічного університету

ГРИГОРЕНКО Олег,

к. т. н., доцент, доцент кафедри інженерно-технічних дисциплін

Київського національного торговельно-економічного університету

НАЙДЮК Віталій,

Генеральний директор ПрАТ "Компанія "Київенергохолдинг"

ДІАГНОСТИКА РИНКУ ПОСЛУГ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Проведено діагностику змін на ринку послуг ресторанного господарства. Надано оцінку рівня інноваційного потенціалу підприємств ресторанного господарства України впродовж 2014–2016 рр. у розрізі інституційного поділу. Визначено фактори, що переешкоджали інноваційному розвитку підприємств ресторанного господарства України до та після 2014 р. Наведено перелік інновацій, що позитивно впливають на розвиток досліджуваного ринку послуг. Побудовано модель дифузії інновацій на ринку послуг ресторанного господарства.

Ключові слова: діагностика змін, ринок послуг ресторанного господарства, інноваційний розвиток, підприємства ресторанного господарства, суб'єкти підприємницької діяльності, інновації, інноваційний потенціал, дифузія інновацій.

Пятницкая Г., Григоренко О., Найдюк В. Диагностика рынка услуг ресторанного хозяйства. Проведена диагностика изменений на рынке услуг ресторанного

© П'ятницька Галина, Григоренко Олег, Найдюк Віталій, 2018